

שני גדודים, אמת אחת?

בהרצאה שנתן מי שהיה מפקד גדוד הסיור של חטיבה 35 ב־2006 הוא הסיק מלחימתם של שני גדודים שמלחמת לבנון השנייה הייתה הרבה יותר דינמית מאשר מלחמת יום הכיפורים. כותב המאמר הולך באותה הלוגיקה, בוחן את לחימתם של שני גדודים ומוכיח את ההפך הגמור

מימין: כיבוש החרמון במלחמת יום הכיפורים משמאל: חיילי צה"ל במלחמת לבנון השנייה | במלחמת יום הכיפורים התמודד צה"ל מול צבאות מצרים וסוריה שכללו ביחד כ־800 אלף חיילים. במלחמת לבנון השנייה לחם צה"ל נגד כ־8,000 לוחמי חזבאללה

אל"ם (מיל') משה גבעתי
סופר והיסטוריון צבאי

מבוא

באחרונה עיינתי בחלקה השני של אסופת המאמרים **מלחמת לבנון השנייה - תבונה המעשה**, שראה אור ב־2008 בהוצאת המעבדה התפיסתית - המרכז לחקר ההפעלה ובניין הכוח של המכון לחקר הטקטיקה באמ"ץ-תוה"ד. בין היתר משכה את תשומת ליבי הרצאתו של סא"ל נמרוד אלוני, מפקד גדוד הסיור (גדס"ר) של חטיבה 35 במלחמת לבנון השנייה (וכיום אל"ם, מח"ט השומרון), שניתנה ב־10 בדצמבר 2006 לחניכי פו"ם ברק. בתארו את פעילות הגדס"ר במלחמה אמר, בין השאר:

לדעתי, המלחמה הזו הייתה הכי דינמית במלחמות ישראל. אפילו במלחמת יום הכיפורים, אם שואלים את גדוד 890 מה הוא עשה, התשובה: החווה הסינית; ומה עוד הוא עשה? החווה הסינית. גדוד 50, הגדוד שעשה הכי הרבה במלחמה בחטיבת הצנחנים, התברבר יום וחצי בתל א-סקי. תקפו אותו, והוא חילץ משם. הפעם הבאה שהוא נלחם הייתה אחרי 12 ימים, שבעשרה מתוכם הוא ישב ועשה מנגל בבית-צחור, ירד והמתין יומיים ברפידיים ואז נלחם בתעלת המים מעבר לתעלה. זה היה הגדוד שלחם הכי הרבה במלחמה הזאת מבין גדודי הצנחנים!

נמרוד אלוני מסיק מלחימתם של שני גדודים על מידת האינטנסיביות של מלחמת יום הכיפורים לעומת מלחמת לבנון השנייה. במאמר הזה אני הולך לפי הלוגיקה הזאת של אלוני ובאמצעות השוואה דומה מגיע למסקנה שהיא הפוכה משלו. ההשוואה שאני עושה היא בין פעילותו של גדוד 51 מחטיבת גולני במלחמת יום הכיפורים בפיקודו של רס"ן יודק"ה פלד,

מאמר זה משווה בין שני גדודים בשתי מלחמות כדי להמחיש היכן באמת הייתה מלחמה דינאמית יותר ממלחמת יום הכיפורים, שגוייה

שעימו לחמתי, לבין הפעילות של גדוד הסיור (גדס"ר) מחטיבה 35 שעליו פיקד סא"ל נמרוד אלוני במערכה נגד החזבאללה.

אולם עוד לפני כן יש לציין שעצם הנתונים הסטטיסטיים (שיוצגו בהמשך) על שתי המלחמות - היקפי הכוחות המעורבים בלחימה ומספרי האבדות - מפריכים את טענתו של אלוני.

מלחמת יום הכיפורים

במלחמת יום הכיפורים התמודד צה"ל מול צבאות מצרים וסוריה שכללו ביחד כ־800 אלף חיילים. אליהם חברו עוד כוחות משלוח ממדינות ערביות שונות. המשמעותיים שבהם היו של עיראק ושל ירדן שלחמו בחזית הגולן. לצה"ל היו באותה המלחמה כ־350 אלף חיילים. על עוצמתה של ההתנגשות יעידו מספרי האבדות של שני הצדדים: 2,222 לוחמים של צה"ל נפלו במלחמה. לצבא מצרים היו 15,600 הרוגים ולצבא סוריה היו כ־4,000 הרוגים.

מלחמת יום הכיפורים החלה ב־6 באוקטובר 1973 בהתקפת פתע של צבאות מצרים וסוריה, נמשכה 19 ימים והסתיימה בהפסקת אש ב־24 בחודש על בסיס החלטה 339 של מועצת הביטחון של האו"ם. בחזית המצרית בלמו כוחות צה"ל את הכוחות המצריים עשרה ק"מ

תיאור הפעילות של גדוד 51 ושל גדס"ר חטיבה 35 מוגש כאן בקיצור.
התיאור המלא מופיע באתר "מערכות": <http://maarachot.idf.il>

ממזרח לתעלה, צלחו את התעלה וכבשו שטחים ממערבה. בצפון הצליח צה"ל לדחוק את כוחות צבא סוריה משטחים שכבש בגולן ובחרמון, הבקיע לשטח סוריה, כבש מובלעת מעבר לקו הסגול והשתלט על החרמון הסורי ועל שיא החרמון. במהלך המלחמה נערכו עשרה מבצעים מיוחדים בעומק שטחי האויב בהשתתפות כוחות מסיירת המטכ"ל, חטיבות הצנחנים בסדיר ובמילואים וכוחות משייטת 13. גדוד 51 של גולני (חטיבה 1) לחם בחזית הצפונית. להלן תיאור של עיקרי פעילותו:

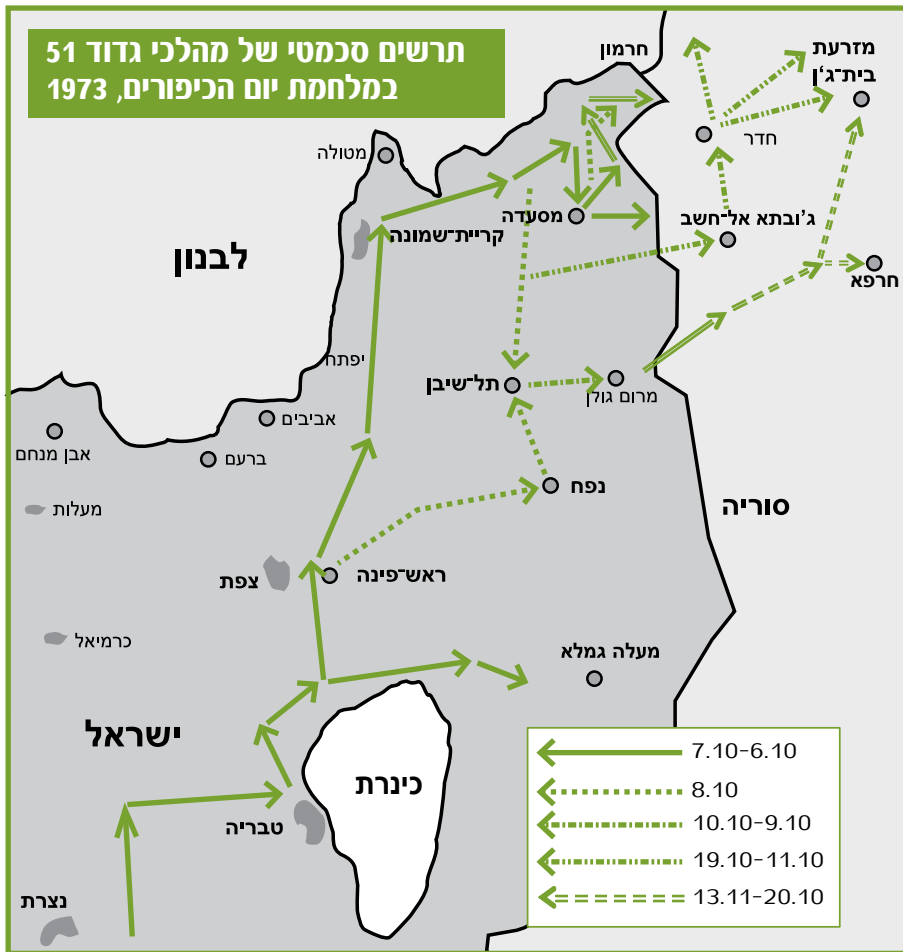
פעילותו של גדוד 51 של גולני במלחמת יום הכיפורים 7-3 באוקטובר

שלושה ימים לאחר ששב גדוד 51 מתעסוקה מבצעית ברצועת עזה, ובעודו מתארגן ליציאה לחופשה, נאלץ לארגן מחדש את ציוד הכוננות שלו לקראת עלייה לגולן לתגבור יישובים. ב־6 באוקטובר בלילה הגיע הגדוד לראש-פינה, שבה נערכה קבוצת פקודות חטיבתית לקראת חבירה למוצב החרמון שנכבש על ידי הסורים. למחרת החלו פלוגות א' ו-ב' בפיקוד המג"ד וכוחות נוספים בפיקוד המח"ט לנוע על זחל"מים לעבר החרמון דרך קריית-שמונה. לאחר תנועה של כמה שעות נערכו הפלוגות למגננה במרחב מסעדה, שעה שפלוגות ג' והמסייעת של הגדוד נעו לחילוץ סוללת תומ"תים שנפגעה קשות בדרום הגולן בלילה. בבוקר נתקל הכוח בטנקים סוריים ונסוג. פלוגה ב' סייעה למוצב 103 שהותקף וסרקה את מורדות החרמון בחיפוש אחר כוחות סוריים.

8 באוקטובר

גדוד 51 מוקטן, ובו פלוגה ב' שלו עם כוחות נוספים של החטיבה, יצא לתקוף את מערך הסורים בחרמון. פלוגה א' נותרה להגן על צומת מסעדה, ופלוגה ג' חברה לגדוד השריון הפיקודי. הפלוגה המסייעת נערכה בתל-שיבן במסגרת קו הגנה שני בעורף חטיבה 7. הגדוד המוקטן, בטפסו ל"עיקול הטנק", נתקל בגדוד קומנדו סורי שנפרס

תרשים סכמטי של מהלכי גדוד 51 במלחמת יום הכיפורים, 1973

בנ"ג 1,614. הקרב עימו נמשך עד אחרי הצהריים של אותו היום, עד שהסורים נסוגו לשטחם, והגבעה נכבשה. בתום הקרב ירד הגדוד להתארגנות במעיינות הבניאס. בקרב נהרגו 4 לוחמים ונפצעו 17. לסורים נהרגו כ-20 לוחמים, וכמה עשרות נפצעו.

9-10 באוקטובר

כוח ובו פלוגה ג' של הגדוד לחם ממזרח וממערב לציר נפח-תל-שיבן, חיסל כ-50 לוחמי קומנדו סורים ושבה ארבעה מהם. לפלוגה היו ארבעה הרוגים ושלושה פצועים. באותה העת נעה פלוגה ב' מהבניאס לציר הנפט, לעבר תל-שיבן. למחרת ערכה פלוגה ב' סריקות במרחב תל-בנטל למציאת כוחות קומנדו סוריים. מפקדת הגדוד עשתה נוהל קרב לקראת הבקעה לשטח סוריה שתוכננה ליום המחרת.

11-20 באוקטובר

גדוד 51 השתתף בהבקעה לשטח סוריה תחת פיקוד אוגדה 36. במהלכה כבש עם כוחות נוספים את היעדים תל-דוהור, צומת חדר, הכפר חדר ומוצב "הפטמה", ואחר כך נערך במרחב הכפר חדר. בימים שלאחר מכן השתתפו פלוגות הגדוד, במסגרת הגדוד ובמסגרות לחימה אחרות, בפעילות שוטפת במרחב הזה ובכלל זה נגד שריון וקומנדו סוריים.

ב-18 באוקטובר החליט המג"ד לבחון את יכולתם של לוחמיו בטיפול המפרך מחדר למצפה שלגים שיהיה תרגול לטיפול לחרמון עצמו. לצורך כך ביקש להציב מארב נגד רכב על הציר ערנה-מוצב החרמון הסורי. בסופו של דבר המארב לא הוצב. למחרת יצאה פלוגה א' והתמקמה למארב על המעלה שמצפון לכפר בית-ג'ן. בלילה הציבה הפלוגה שוב את המארב, אך הוא לא הניב תוצאות. בערב נקרא המג"ד לקבוצת תכנון חטיבתית לכיבוש החרמון.

20 באוקטובר-13 בנובמבר

בבוקר 20 באוקטובר נערכה קבוצת פקודות חטיבתית למבצע "קינוח" בצומת חדר, ולאחריה דילג הגדוד לשטח הכינוס ביער אודם. עם סיום נוהל הקרב והתארגנות

הגדוד בערב אותו היום, יצא הגדוד בשיירת רק"ם מהיער למגדל-שמס. כשהגיעה השיירה לכפר, פנתה פלוגה א' מזרחה וטיפסה בציר נפרד לחרמון. יתר הגדוד המשיך לנוע לנקודת פריקה מהזחל"מים. מאותה הנקודה הוא החל לטפס רגלית על החרמון. באמצע הלילה הגיעה פלוגה א' ל"עיקול הטנק", ושעה וחצי לאחר מכן חבר יתר הגדוד אליה. לאחר תדרוך קצר למ"פים המשיך הגדוד לטפס על החרמון ובדרכו נתקל בגדוד צנחנים סורי על גבעה 16. הקרב נמשך שמונה שעות רצופות והסתיים בבוקרו של אותו היום, עם כניסת הגדוד לחצר המוצב הישראלי הנטוש. בקרב הזה נהרגו 56 לוחמי גולני, ו-86 נפצעו. לסורים היו כ-60 הרוגים, ו-62 מהם נשבו.

בתום הקרב ירד הגדוד להתארגנות בת שלושה ימים בחורשת טל ולאחריה נערך במובלעת באזור חרפה וח'אך-ארנבה עד 13 בנובמבר, עת חזר להתארגנות במחנה הקבע שלו בטירה.

סיכום הפעילות של גדוד 51 במלחמת יום הכיפורים

בין 6 באוקטובר ל-13 בנובמבר 1973, למעט שלושה ימי התארגנות בחורשת טל, פעל הגדוד 40 ימים ללא הפוגה בלחימה נגד צבא סוריה. במהלך הקרבות נהרגו 48 מלוחמי הגדוד, ו-41 נפצעו.²

מלחמת לבנון השנייה

המלחמה נגד החזבאללה בדרום לבנון החלה ב-12 ביולי 2006, נמשכה 34 ימים והסתיימה

הפלס"ר והפלנ"ט בפיקוד המג"ד בגזרה של אותה החטיבה כדי לפעול ב"שמורת הטבע" של החזבאללה בלבנון, אך המבצע התבטל.

19-23 ביולי

בשעות הצהריים של 19 ביוני הוזנק גדס"ר מוקטן (הפלס"ר והפלחה"ן) לסייע לכוח מגלן שנתקל בלוחמי חזבאללה ב"שמורת הטבע" ברכס מרון א-ראס. מח"ט 300 הטיל על הכוח לכבוש את דרום הכפר מרון א-ראס. מפקד הגדס"ר החל בנוהל קרב מסודר לביצוע המשימה ובמקביל השתתף הפלנ"ט עם גדוד 101 מוקטן בפשיטות על הכפר עיתה א-שעב.

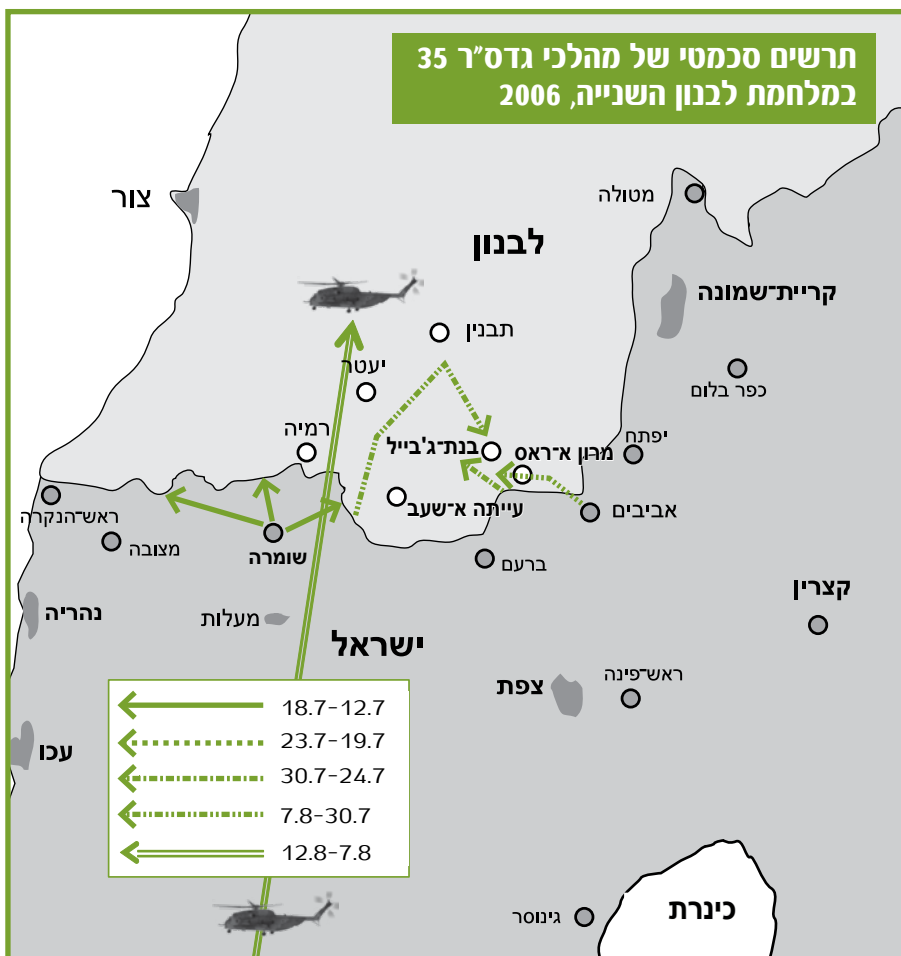
בשחר היום שלמחרת התקדם הגדס"ר המוקטן לעבר מרון א-ראס והצליח להשתלט על חלקו הדרומי והמרכזי. המג"ד כיוון אש טילים ששוגרו מן האוויר ומן הקרקע לעבר 34 יעדים בכפר שהיו בהם עשרות לוחמי חזבאללה. בקרב שנמשך עד שעות הצהריים השתלט הגדס"ר על כמה בתים. במהלך הלחימה נקלעו לוחמי הגדוד למצוקה וקיבלו סיוע מטנקים ומיחידת אגוז של גולני. הפלנ"ט, שסיים את משימתו בכפר עיתה א-שעב, הצטרף לגדס"ר המוקטן וביחד החזיקו בחלק הכבוש של הכפר עד 23 בחודש.

24-30 ביולי

בליל 23 ביולי החל מבצע "קורי פלדה 2", ובמהלכו הוטל על הגדס"ר לאגוף את העיירה בנת ג'בייל ממערב. הגדוד התקדם כ-500 מטרים בלבד ובלילה שלאחריו התקדם לעבר נ"ג 850 שממערב לבנת ג'בייל. ביומיים שלאחר מכן שהה הגדוד במבנים ללא כל פעילות, עד שיצא משטח לבנון להתארגנות בת יומיים בארץ.

30 ביולי-7 באוגוסט

בליל 30 ביולי נשלח הפלנ"ט לתפוס את תלת אבר-טוויל, ו-24 שעות לאחר מכן את ג'בל-חמרה. הגדס"ר המוקטן (הפלס"ר והפלחה"ן בפיקוד המג"ד) תפס את הכפר קוזה. אף שמפקד אוגדה 91 הורה לו לתפוס את מוצב ג'בל-חמיד נותר הגדס"ר המוקטן

בהפסקת אש על בסיס החלטת מועצת הביטחון של האו"ם 1701. במהלכה הפעיל צה"ל שתי אוגדות משוריניות, אוגדה מרחבית ואוגדת חיר"ם. אלה כללו תשע חטיבות חיר"ם בסדר ובמילואים, ובהם כ-60 אלף חיילי מילואים מכלל זרועות צה"ל וכ-370 טנקים. הכוח הזה הופעל נגד כ-8,000 לוחמי חזבאללה (כ-700 מהם סדירים). למרות זאת בשום שלב במלחמה לא היו על אדמת לבנון יותר מ-10,000 חיילי צה"ל בו-זמנית.

כוחות צה"ל לא הצליחו להשתלט באופן מוחלט על השטחים שבהם לחמו, אף שבמשך כל המערכה נהנו משליטה מוחלטת באוויר ובים והטילו מצור ימי על לבנון. בקרבות נהרגו 121 לוחמי צה"ל ו-628 נפצעו. אבדות החזבאללה מוערכות בכ-700 לוחמים הרוגים ובכ-1,000 פצועים. כן נהרגו ונפצעו חיילים מצבא לבנון ואזרחים. במהלך המערכה נערכו כחמישה מבצעים מיוחדים בעומק לבנון באמצעות כוחות מסיירת המטכ"ל, מיחידת שלדג, מיחידת מגלן, מחטיבת הצנחנים 35 ומשייטת 13.

פעילות גדוד הסיור של חטיבה 35 במלחמת לבנון השנייה

12-18 ביולי

יום לאחר שסיים הגדס"ר מבצע חטיבתי בשכם פרצה מלחמת לבנון השנייה. לקראת האפשרות שישתתף בלחימה הוא יצא לשלושה ימי אימון. כבר ב-15 ביולי יצאה פלוגת ההנדסה (פלחה"ן) למארבים בגזרת חטמ"ר 300 - ללא תוצאות. בליל 18-19 ביולי התייצבו

על מקרה אחד של הסתערות לוחמי על עמדות של חיזבאללה.³

לחימתו של גדוד 50 במלחמת יום הכיפורים

ובחזרה לדברים של נמרוד אלוני על לחימת הצנחנים - גדוד 890 וגדוד 50 - במלחמת יום הכיפורים. בכל הנוגע לשמירה על כבודם של לוחמי הגדודים 890 ו-202 ושל לוחמי סירת הצנחנים במלחמת יום הכיפורים, אני משאיר את המלאכה הזאת לוותיקי חטיבת הצנחנים. ברצוני להגן על כבודם של לוחמי גדוד 50, שאת לחימתם בגזרה הדרומית של רמת הגולן בימים 6-8 באוקטובר 1973 חקרתי ביסודיות. לומר על גדוד 50 שהוא "התברבר יום וחצי בתל א-סקי - תקפו אותו והוא חילץ משם", זה מעשה שלא יעשה. הקרבות של גדוד 50 בגזרת תל א-סקי ובמוצב 116 הם מהדרמטיים ביותר במלחמת יום הכיפורים. לוחמי השריון מחטיבות 7 ו-188 ולוחמי גדוד 50 נלחמו מול כוחות חי"ר ושריון סוריים יומיים תמימים בקרבות תל א-סקי ובסביבתו. תקפו אותם כוחות גדולים מהם פי כמה וכיתרו אותם. אף שללחימתם כמעט שלא היה סיכוי, הם המשיכו לבצע את משימתם: בלימת הסורים - עד שאזלה תחמושתם או שכלי נשקם יצאו מכלל פעולה.

בהתנהגותם ובדרך לחימתם הפגינו דבקות במשימה וחתימה לניצחון, רעות, יוזמה בקרב ורוח לחימה, נחישות, מנהיגות, תושייה ובעיקר אומץ לב. הם עמדו במשימתם וניצחו במלחמה. בשלושת ימי הלחימה בתל א-סקי ובסביבתו נפלו 22 לוחמים (18 מגדוד 50), 29 נפצעו וארבעה נפלו בשבי. לשני לוחמים הוענק עיטור העוז. מרבית החללים נפלו בניסיונות החילוץ של הלוחמים מהתל. לחימתם מעוררת הכבוד ועוז רוחם נחרתו בלוח דברי הימים של צה"ל ושל מדינת ישראל.⁴

הערה לסיום

מה שמדאיג לא פחות מאמירותיו של סא"ל אלוני הוא שבמהלך הרצאתו לא קם אף לא אחד מעשרות חניכי המכללה לפיקוד ולמטה או ממדריכי המכללה שנכחו בה והעיר לו על דבריו חסרי הבסיס על פעילות חטיבת הצנחנים במלחמת יום הכיפורים, אף שעל תיאור מהלכי גדודו במלחמת לבנון השנייה נשמעו פה ושם הערות או שאלות. או שהנוכחים בהרצאתו לא היו בקיאים דיים במורשת הקרב של צה"ל, או שלא היה להם האומץ להעיר לו. שתי האפשרויות מדאיגות, שכן מדובר בדור המפקדים הבכירים העתידי של צה"ל.

הערות

1. **מלחמת לבנון השנייה - תבונת המעשה**, קובץ מאמרים חלק ב', אמ"ץ-תוה"ד, המעבדה התפיסתית, המרכז לחקר ההפעלה ובניין הכוח, המכון לחקר הטקטיקה, המכללה הבין-זרועית לפיקוד ולמטה, תשס"ט, 2008, עמ' 176
2. המידע על פעילות גדוד 51 מבוסס על ספרי **קרבות החרמון במלחמת יום הכיפורים**, כרכים א-ה, אמ"ץ-תוה"ד, המכללה להיסטוריה, ענף חקר קרבות, אפריל 2005 וכן על **יומן המלחמה של גדוד 51 במלחמת יום הכיפורים**
3. המידע מבוסס על רשימות שהכנתי בעת שהייתי נציג המחלקה להיסטוריה באוגדה 91 במלחמת לבנון השנייה. מקורות נוספים: **מלחמת לבנון השנייה - תבונת המעשה**, קובץ מאמרים חלק ב', אמ"ץ-תוה"ד, המעבדה התפיסתית, המרכז לחקר ההפעלה ובניין הכוח, המכון לחקר הטקטיקה, המכללה הבין-זרועית לפיקוד ולמטה, תשס"ט, 2008; עמיר רפפורט, **אש על כוחותינו**, מעריב, תל-אביב: 2007; עפר שלח ויואב לימור, **שבויים בלבנון**, ידיעות אחרונות, תל-אביב, 2007; עמוס הראל ואבי יששכרוף, **קורי עכביש**, ידיעות אחרונות, תל-אביב, 2008
4. ראו: משה גבעתי, **בודדים על התל - קרב תל א-סקי במלחמת יום הכיפורים**, רעות, 2009

במקומו. למחרת הוא קיבל הוראה לנוע לעבר א-שמיס שמצפון לבנת-ג'בייל. הוא נע פחות מק"מ ותפס עמדות בסבך. בבוקר למחרת נשמע ירי מרגמות לידו, אך הוא לא חתר למגע. תחת זאת ביקש המג"ד שלא יירו אש לעבר המרגמות כדי שלא לסכן את גדודו. בלילה שלאחר מכן התקדם הגדס"ר המוקטן לעבר א-טיירי ובלילה שלאחריו חבר אליו הפלנ"ט. בליל 5-6 ביולי התקדם הגדס"ר המוקטן לעבר בית-יהון, ואילו הפלנ"ט התקדם לשקיף א-נימל. בלילה שלאחר מכן קיבל הגדוד המוקטן הוראה לשוב לבנת-ג'בייל כדי להשתתף בקרב האוגדתי לכיבושה.

9-7 באוגוסט

בליל 7-8 באוגוסט תפסו לוחמי הגדס"ר עמדות בבתים נמוכים מסביב לבניין בן עשר קומות בכניסה הצפונית של בנת-ג'בייל. במהלך התנועה אליו נפגעו כמה מלוחמיו. השהייה במקום הביאה לנפגעים נוספים בשורות הלוחמים בלי שהצליחו להשיג הישג צבאי כלשהו. בליל 8-9 באוגוסט יצא הגדס"ר מבנת-ג'בייל להתארגנות ולמנוחה והחל בנוהל קרב לקראת המבצע הבא.

14-12 באוגוסט

בליל 12-13 באוגוסט החל מבצע הטסות נרחב. הפלס"ר והפלנ"ט הגיעו עם חפ"ק מח"ט 35 מצפון לכפר יעטר. בעקבות הפלת מסוק "יסעור" של צה"ל בוטל המשך המבצע, והפלחה"ן והמג"ד נותרו בשטח ההיערכות. ב-14 באוגוסט הוכרזה הפסקת אש. הכוחות שהו בסבך במשך 48 שעות ואחר כך נעו ברגל לשטח ישראל.

סיכום הפעילות של גדס"ר 35 במלחמת לבנון השנייה

מתוך 34 ימי המלחמה שבין 12 ביולי 2006 ל-14 באוגוסט 2006 לחם הגדס"ר - כולו או חלקו - במשך 19 ימים. במהלך הקרבות נהרגו שניים מלוחמי הגדס"ר, שניהם ככל הנראה מאש כוחותינו, וכמה נפצעו. במהלך פעילות הגדס"ר במלחמה לא ידוע אפילו